

Аннотация

Крочук М. И. Гендерное равенство как фундаментальный принцип права. — Статья.

В статье выясняются теоретические проблемы, связанные с определением категории «гендерное равенство», с помощью анализа понятий «гендер» и «равенство», характеризуются структурные компоненты понятия «гендерное равенство». Исследуется гендерная составляющая демократических преобразований общества и ценность гендерного равенства для права в целом.

Ключевые слова: гендер, равенство, гендерное равенство, гендерная симметрия, гендерная мобильность, гендерная адекватность.

Summary

Krochuk M. Gender equality as fundamental principle of law. — Article.

In the article theoretical problems connected with determination of category «gender equality» by analysis «gender» and equality concepts are considered, structural components of «gender equality» concept is characterized. Gender constituent of democratic transformation of society and the gender equality value for law in general are investigated.

Keywords: gender, equality, gender equality, gender's symmetry, gender's mobility, gender's adequacy.

УДК 340.15(71):(314.72+342.71)

А. М. Василенко

ИСТОРИКО-ПРАВОВА ГЕНЕЗА ІМІГРАЦІЇ ТА ГРОМАДЯНСТВА В КАНАДІ

Канада — особлива багатоетнічна країна зі специфікою як своєї історії, так й низкою соціально-правових тенденцій [1–3]. Будучи приналежною до категорії «імігрантських країн», Канада характеризується різноманітністю і перманентним напливом різнорідних етнічних груп з відповідною до них політикою натуралізації. Проблема іміграції і натуралізації присвячена досить значна кількість робіт як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, оскільки ця проблема є вкрай актуальною. Наприклад, серед праць вітчизняних авторів можна виділити роботи таких дослідників, як П. Карташов, М. Толстанов, які, аналізуючи міграційні процеси, спробували з'ясувати їх економічні та політичні причини і наслідки (див. [4]). Серед проблем іміграції важливе значення займає проблема нелегальної іміграції. Цій проблемі присвятили свої праці вітчизняна дослідниця-юрист іміграційних процесів І. Серова, яка, визнаючи всю важливість проблеми, наголошує на тому, що ця проблема на сьогодні набула нових масштабів і є серйозною загрозою світовій спільноті. Тому нагальною потребою сучасного світового співтовариства є співпраця усіх країн — суб'єктів міжнародних відносин в узгодженні їх міграційних інтересів та особливостей шляхом вироблення міжнародних норм щодо проблеми нелегальної міграції [5]. Однак саме в Канаді ще з початку минулого століття на формування законодавства з іміграції та громадянства безпосередньо впливала політика денатуралізації і депортації, яка проявилася в канадських реаліях того часу. В той же час звер-

таємо увагу на те, що роботи, які присвячені історико-правовій генезі імміграції та громадянства в Канаді, практично відсутні. Слушно відзначити, що фактично взагалі до 1947 року практично не було ніякого юридичного закріплення канадського громадянства. Разом зі створенням Канади як домініону виникло питання регламентації іммігрантів, умов заселення, проходження карантину тощо. А це все вимагало законодавчих кроків, які все ж таки робилися владою з початку існування Канади [6]. Слід підкреслити, що для Канади, класичної іммігрантської країни, процеси імміграції не є надміру новітнім фактором. Проте останніми роками, як і інші розвинені країни, Канада стала об'єктом посиленних процесів імміграції. Важливу роль тут відіграє і те, що канадський уряд з появою етнічних меншин, що виникли внаслідок імміграційних процесів, робив наголос на політиці багатокультурності, яка пропагує досить толерантне ставлення до іммігрантів. Тому привілейований вибір іммігрантів падає саме на Канаду.

В Канаді перший акт, офіційно ідентифікувавший іммігрантів, був прийнятий лише в 1910 році (Акт «Про імміграцію» 1910 р. [7]), що було пов'язано з бажанням уряду населити Західну Канаду. Акт «Про імміграцію» 1910 р. виключав з імміграції до Канади неспроможних до роботи осіб та осіб, «недружелюбних» до британців і французів — національностей, до яких в той час відносилися народи Австро-Угорської імперії. Акт «Про натуралізацію» 1914 р. та наступний канадський Акт «Про співвітчизників» 1921 р. були зроблені тільки для того, щоб надати Канаді членство в Міжнародному Суді та дозволити їй брати участь в Лізі Націй. Однак все ж таки в країні були потрібні принципові зміни в галузі імміграційної політики після проголошення незалежності Канади в 1947 році.

Акт «Про імміграцію» 1952 р. надавав міністрові імміграції багато повноважень на власний розсуд [8]. Були виключені з складової в'їзного дозволу Канади такі характеристики, як національність, громадянство, етнічна група, заняття, класова або географічна область походження, але потрібна була готовність асимілюватися або прийняти на себе обов'язки (відповідальність) громадянства, що значно поширило можливості, в тому числі, й українців на легальну імміграцію. Акт «Про імміграцію» 1976 р. встановив, що «завданням імміграції є збагачення та підсилення культурної та соціальної основи Канади, зважаючи на її федеральну і двомовну ознаку» [9]. Наступні зміни щодо імміграції (Immigration and Refugee Protection Act, 2001) [10] відбулися, коли Україна вже стала незалежною.

Пріоритети діяльності української діаспори у цьому напрямку передбачали вирішення існуючих проблем та розробку проектів для покращення умов для діаспори у майбутньому.

Не дивлячись на те, що федеральна держава Канада була проголошена в 1867 році, перший закон про канадське громадянство вступив в силу тільки 1 січня 1947 р. До цього моменту всі народжені або ті, що натуралізуються в країні, вважалися британськими підданими, що постійно проживають в Канаді.

Закон про канадське громадянство 1947 р. (Canadian Citizenship Act, the «1947 Act», Bill C-19) провів чітке розмежування між канадськими громадяна-

ми по народженню або натуралізації та британськими підданими, громадянами Канади, чого не було раніше. Цей Закон також визначив порядок набуття канадського громадянства [11].

У 1977 році був прийнятий новий Закон «Про канадське громадянство» (Акт С-29) [12], який в основі діє і на теперішній час зі змінами до нього, прийнятими в 2009 році при активній участі української діаспори. Канадський Закон «Про громадянство» лежить в основі чинного законодавства і зачіпляє також інтереси української діаспори. Законом передбачалася відповідальність за подання підроблених або фальшивих документів, дачу помилкових свідчень, підробку сертифікатів і порушення закону. Своєрідною новацією було визначення співвідношення категорій: громадянин Канади, громадянин Британської Співдружності і підданий Великобританії, надання рівних прав власності для громадян Канади і іноземців, права провінцій перешкоджати передачі власності за їх межі, рівну відповідальність громадян Канади і іноземців перед судом. У преамбулі Закону було введено нове поняття «сертифікат громадянства», яке на відміну від колишнього «сертифікату натуралізації» не розповсюджувалося на дітей, чиї батьки «є дипломатичними або консульськими працівниками або іншими представниками іноземного уряду в Канаді». В цьому випадку відносно дітей співробітників дипломатичних місій повною мірою застосовується принцип екстериторіальності і вони не підпадають під дію законодавчих актів країни перебування. Частина 1 «Право на громадянство» Закону, що обговорюється, стосується питань надання канадського громадянства (Grant of Citizenship). Так, відповідно до ст. 5 цього Закону «Міністр надає громадянство особі, що зробила заяву відносно громадянства, що досягла 18 і більше років, є постійним мешканцем і прожила не менше трьох років в Канаді протягом чотирирічного періоду, що передував заяві, володіє однією з офіційних мов Канади, має знання про Канаду, права і обов'язки, які випливають із громадянства, і не знаходиться в процесі депортації. У частині 2 «Втрата громадянства» згаданого Закону визначаються випадки втрати громадянства (Loss of Citizenship). Далі вони конкретизуються у ст. 7: «... особа, яка є громадянином, не втрачає громадянства за винятком випадків, встановлених цією частиною Закону». Ст. 9 зберігає за громадянином право «відмовитися від громадянства Канади у разі наявності у нього іншого громадянства, або у разі набуття такого після задоволення його заяви про відмову від громадянства Канади». На практиці ця норма права, як правило, застосовується у тому випадку, коли громадянин не проживає де-факто в Канаді, має інше громадянство або посвідчення на проживання в іншій країні. Канадське право передбачає в цьому випадку можливість безперешкодного виходу з громадянства. До того ст. 9 передбачає конкретну правову норму із цього приводу: «громадянин може відмовитися від свого громадянства, якщо він не проживає в Канаді». У разі застосування цієї норми, яка носить вельми обмежений характер, Міністр громадянства і імміграції видає сертифікат про відмову від громадянства конкретного заявника, який вважається таким, що втратив громадянство зі вказаної в сертифікаті конкретної дати або дати видачі сертифікату. Випадки втрати громадянства в результаті фактів фальсифікації

або надання, що розкрилися, свідомо помилкових відомостей заявником встановлені у ст. 10 Закону. Закон передбачає, що Міністр громадянства та імміграції в обов'язковому порядку повідомляє про це генерал-губернатора Канади, який приймає відповідний указ у конкретній справі. Частина 3 «Поновлення громадянства» (Resumption of Citizenship) Закону визначає умови відновлення громадянства. Четверта частина «Сертифікат громадянства» (Certificate of Citizenship) Закону стосується сертифікату про громадянство. П'ята частина «Процедура» (Procedure) Закону цілком присвячена процедурним питанням, пов'язаним з набуттям, втратою і відновленням громадянства. Ст. 22 Закону категорично забороняє надання громадянства «особі, що знаходиться в ув'язненні, або відбуває термін покарання у виправній установі». Канадське громадянство також не може бути надано особі, яка була засуджена на основі положень Закону про воєнні злочини і проти людства (Crimes Against Humanity and War Crimes Act). В частині 6 «Адміністрування» (Administration) Закону оговорені адміністративні аспекти його виконання. Сьома частина Закону стосується відповідальності за порушення його положень (Offences).

Зазначений Закон Канади «Про громадянство» 1977 р. не оперує такими поняттями, як громадянство за народженням і громадянство шляхом натуралізації. Законом визначаються особи, що є канадськими громадянами, і умови набуття права на канадське громадянство. За Законом 1977 р. ті особи, що втратили канадське громадянство, можуть відновити його, якщо стосовно них не існує чинного указу про висилку з Канади або указу про визнання їх загрозою для безпеки країни, або про визнання їх підозрюваними в кримінальній діяльності. Більш повно процедурні питання визначаються підзаконними актами. Однак, як вже відзначалося, завдяки українській діаспорі в 2009 році в цей Закон були внесені зміни для привабливості канадської імміграції певній категорії емігрантів.

До розвалу СРСР емігрувати з його території було вкрай важко, а особливої уваги проблема імміграції українців до Канади набула в період після проголошення Україною незалежності, коли залізна завіса припинила своє існування і була започаткована ера свободи пересування. В той час актуалізувалися питання возз'єднання родин, розділених радянськими часами, та покращення умов легального в'їзду українців до Канади.

Реалізацію проектів покращення імміграційних умов для українців українська діаспора провадила через аналітику існуючого законодавства, де виокремлює свої зауваження чи побажання. Аналізуючи ухвалений Палатою громад Законопроект С-11 (Акт «Про імміграцію та охорону біженців» від 2001 р., представники української діаспори висловили занепокоєння щодо окремих положень документу, зокрема тих, які стосуються критерію відбору майбутніх іммігрантів, які можуть негативно вплинути на українську імміграцію [13].

Відтак, 24 жовтня 2001 р. українська діаспора надіслала до всіх сенаторів заяву з рекомендаціями поправок до окремих положень законопроекту. В результаті законопроект С-11 був остаточно прийнятий і включав ряд побажань представників української діаспори.

У 2002 р. українська діаспора підготувала і оголосила меморандум до канадського керівництва, в якому висвітлила перелік своїх побажань та рекомендацій з питань покращення імміграційного регламенту для українців. Новий імміграційний регламент прийнятий 14 червня 2002 р., який частково включив подані рекомендації української діаспори, а саме: регламент має меншу зворотню силу; частково враховане наукове визнання еквівалентності через додатковий наголос на шкільні дипломи; рівень необхідних фінансових фондів для поселення в Канаді залишився незмінним [14, с. 9].

Поряд з програмами захисту українських інтересів в канадському імміграційному законодавстві, українська діаспора також долучається до соціально-значимих світових проблем, таких як торгівля людьми. У червні 2007 р. юристи та члени федерального та провінціальних Парламентів, активісти Конгресу українців Канади висловилися на підтримку законопроекту С-57 про внесення поправок до Закону «Про імміграцію та охорону біженців», поданого на розгляд парламенту міністром громадянства та імміграції Даяною Фінлей, мета якого — перешкодити торгівлі людьми [15].

Першочерговим у справі громадянства українська діаспора вважала необхідність внесення змін до сучасного законодавства, щоб забезпечити рівність всім громадянам Канади, тобто тим, хто народився в Канаді, й тим, що іммігрували та були натуралізовані [16, с. 8]. З цією метою українська діаспора підготувала меморандум відносно законопроекту С-18 Закон про громадянство в Канаді, який був представлений 19 лютого 2003 р. адвокатом українського походження Є. Чолієм перед Постійною комісією Палати Громад з питань громадянства та імміграції [17, с. 1].

7 червня 2005 р. урядова Комісія громадянства й імміграції представила парламенту звіт на тему: «Відкликання громадянства: справедливий процес і права людини». Українська діаспора наполягала, щоб федеральний уряд вніс новий законопроект про громадянство, включивши зазначені постанови *Комісії*, адже вони враховують найголовніше переконання української діаспори, що перед законом всі рівні: як народженні, так і натуралізовані в Канаді [18, с. 4–5]. Такий законопроект було внесено й прийнято на законодавчому рівні. 17 квітня 2009 року вступив в силу новий Закон Канади «Про громадянство» (Законопроект С-37) [19] зі змінами, що виправив чинний на той час Закон «Про канадське громадянство».

Таким чином, політика денатуралізації і депортації безпосередньо вплинула на формування законодавства з імміграції та громадянства. Реально до 1947 року практично не було ніякого юридичного закріплення канадського громадянства. Перший акт, що ідентифікував іммігрантів офіційно, був Акт «Про імміграцію» 1910 року, але це було пов'язано з бажанням уряду населити Західну Канаду. Акт «Про імміграцію» 1910 р. виключав з імміграції до Канади неспроможних до роботи осіб та осіб, «недружелюбних» до британців і французів — національностей, до яких в той час відносилися народи Австро-Угорської імперії, що відповідним чином проявилось на потоках іммігрантів. І тільки Акт «Про імміграцію» 1952 р. надав міністру імміграції багато повноважень

на власний розсуд. Були виключені з в'їзної складової Канади такі характеристики, як національність, громадянство, етнічна група, заняття, класова або географічна область походження, але потрібна була готовність асимілюватися або прийняти на себе обов'язки (відповідальність) громадянства, що значно поширило можливості, в тому числі, й українців на легальну імміграцію. Акт «Про імміграцію» 1976 р. встановив, що «завданням імміграції є збагачення та підсилення культурної та соціальної основи Канади, зважаючи на її федеральну і двомовну ознаку». Наступні законодавчі зміни щодо імміграції (2001, 2007 рр.) відбулися, коли Україна вже стала незалежною. Не дивлячись на те, що федеральна держава Канада була проголошена ще в 1867 р., підкреслюємо те, що перший Закон «Про канадське громадянство» вступив в силу тільки в 1947 році. До цього моменту всі народжені або ті, що натуралізуються в країні, вважалися британськими підданими, що постійно проживають в Канаді. Закон провів чітке розмежування між канадськими громадянами по народженню або натуралізації та британськими підданими, громадянами Канади, чого не було раніше, а також визначив порядок набуття канадського громадянства. У 1977 р. був прийнятий новий Закон «Про канадське громадянство». Українська діаспора наполягала, щоб федеральний уряд вніс новий законопроект про громадянство, врахувавши, що перед законом всі рівні: як народженні, так і натуралізовані в Канаді. Такий закон було прийнято в 2009 р. Він виправив чинний Акт «Про канадське громадянство», а саме, змінив деякі правила для надання канадського громадянства. Він надав канадське громадянство певним особам, в тому числі і народженим поза Канадою, які втратили його. Такі особи можуть зараз стати канадськими громадянами автоматично за заявою. Отже, сьогодні в Канаді імміграцію і громадянство визначають два закони: Закон Канади «Про імміграцію і охорону біженців» та Закон Канади «Про громадянство», при прийнятті яких українська діаспора відстоювала правову справедливість. Саме українська діаспора наполягала і домоглася, щоб федеральний уряд вніс новий законопроект про громадянство, врахувавши, що перед законом всі рівні: як народжені, так і натуралізовані в Канаді. Такі поправки до Закону «Про громадянство», багато в чому завдяки українській діаспорі, було прийнято в 2009 році. В цілому, слід відзначити, чинні Закони Канади «Про імміграцію і охорону біженців» та «Про громадянство» в майбутньому можуть принципово вплинути на імміграційні потоки та внести зміни у демографічну структуру населення приймаючої країни — Канади.

Література

1. Євтух В. Б. Українці в Канаді / В. Б. Євтух, О. О. Ковальчук ; за ред. С. З. Заремби. — К. : Будівельник, 1993. — 144 с.
2. Василенко А. М. Історико-правове розуміння діаспор та національних меншин / А. М. Василенко // Науковий вісник Чернівецького університету. — Правознавство. — Вип. 402. — Чернівці : Червона Рута, 2007. — С. 18–23.
3. Василенко А. М. Аксіологія права: багатокультурність та діаспори в Канаді / А. М. Василенко // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. — Вип. 40. — Одеса : Юридична література, 2008. — С. 313–317.

- АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. Випуск 65. Випитка № 2. 13.11.2012. МММ

В работе проанализирован генезис законодательства по иммиграции и гражданству в Канаде как в классической иммигрантской стране. Показано, что в Канаде иммиграцию и гражданство определяют два закона: Закон Канады «Об иммиграции и охране беженцев» и Закон Канады

Summary

Genesis of legislation on immigration and citizenship in Canada as in a classic immigrant country is analysed in the article. It is shown that in Canada immigration and citizenship is determined by two «Immigration and Refugee Protection Act» and «Citizenship Act». Ukrainian diaspora took active part and defended legal justice before and also during parliamentary procedure. The Ukrainian diaspora insisted and obtained, that a federal government had introduced new bill about citizenship, coming from the principle before a law all are equal: both born and naturalized in Canada. Such amendments to «Citizenship Act», in a great deal due to the Ukrainian diaspora, were accepted in 2009.

УДК 340.13(091)

Д. С. Суханова

ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ ФІКЦІЇ У ЗАХІДНІЙ НАУЦІ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Фікції в праві стали самостійним об'єктом наукової уваги останнім часом, головним чином у зв'язку з інтенсивною розробкою проблем законодавчої техніки. Узагалі юридичні фікції визначають як інструменти в юридичній техніці, інтелектуальні методи абстрактного характеру, які використовуються для аналітичної роботи в різних галузях знань [1, 221]. Правові фікції визнані в багатьох правових системах та активно використовуються правниками багатьох країн. У західній науці не існує єдиної думки щодо теоретичного розуміння правової фікції, тому дослідження історіко-теоретичної бази юридичної фікції є актуальним не тільки для України, а також для західної юридичної науки. Розмаїття теоретичних визначень щодо правової фікції, різні підходи до класифікації, окремі наукові підходи та власні школи — все це свідчить як про важливість та актуальність теми, обраної для аналізу, так і про необхідність напрацювання єдиної теоретичної бази у цій сфері, особливо з урахуванням компаративістської перспективи.

Мета статті. Основною метою наукової статті є розгляд історіографії правових фікцій у західній науці, огляд правової природи юридичної фікції з позиції західних учених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблема є предметом досліджень багатьох сучасних науковців. Теоретичне обґрунтування цієї статті